

Slovenska beseda

Uredništvo in uprava: Beethovnova ulica št. 6 - Čekovni račun št. 17.152 - Izhaja mesečno - Naročnina: Letno 20 din, polletno 10 din

Številka 4

V Ljubljani, 12. aprila 1940

Letnik IV

Dr. Dinko Puc:

NA POL POTA

Bodoča oblika države bo imela le tedaj svojo realno vrednost, ako jo bodo odobrili poleg Hrvatov tudi resnični predstavniki Srbskega in Slovenskega naroda

Ko je bil jeseni leta 1937. napravljen sporazum med Hrvatsko seljačko stranko ter takratno Združeno opozicijo, smo ta sporazum v Slovenski besedi iskreno pozdravili ugotavljajoč, da ž njim začena nova doba, kajti čeprav uvidevamo, da je pot do popolne soglasnosti vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev še dolga, vendar je že gotovo, da je zmagala ideja države, ki z novo ureditvijo ne bo ne slabša, ne šibkejša, ampak ponosna skupna zgradba, v kateri bo dovolj prostora in kruha za vse; da je zmagala ideja demokracije in ideja pravice in enakopravnosti, kajti v skupni hiši bodo imeli Srbi, Hrvati in Slovenci enake pravice in dolžnosti tako v političnem, kot v gospodarskem pogledu. Poudarjali smo, da je bistvo sporazuma enakost ne le na papirju in enakopravnost ne le v teoriji.

Ko pa smo se veselili na doseženem sporazumu, smo tudi poudarjali, da borba še ni končana in da bo treba še mnogo napora, da se izvojuje popolna zmaga.

Naslednja leta so pokazala, da smo imeli prav. Vlada dr. Stojadinovića ni hotela ničesar čuti o sporazumu. Preko tega važnega dogodka je šla skoro molče in le izza plotov so padale besede, ki so nositelje tega sporazuma smešile in predstavljale kot rušitelje države ob navdušenem aplavzu vseh tistih, ki so takrat upali, da bodo iz borbe proti Hrvatom ujeli tudi zase kak, čeprav skromen dobiček.

Tako je prišlo do težke pogreške, ker se rešitev vprašanja ni v pravem trenutku prepustila zastopnikom srbskega in hrvatskega naroda. Pozneje se je hrvatsko vprašanje rešilo na način, ki je izločil sodelovanje zastopnikov srbskega naroda, — tako nekako na birokratični način. Zaradi tega smo ostali sredi pota.

Ne smemo namreč pozabiti, da bo morala vse odredbe in ukrepe, ki tvorijo podlago sporazuma, glasom ustave odobriti bodoča narodna skupščina. Nobenega dvoma ni, da bi mogli potom volitev že sedaj dobiti narodno skupščino, ki bi glasovala za odobrenje sporazuma. Toda vprašanje je, ali bi volja take skupščine odgovarjala volji naroda. V polpreteklem času smo imeli dvakrat volitve, Jeftičeve in Stojadinovićeve in obadva sta dobila znatne večine. Kljub temu je prevladalo mišljenje, da so bile večine premale in da zaradi tega ni dovoljno dokaza, da izid volitev odgovarja volji naroda. Danes pač ve že vsak, da si vlada sama po sebi zagotovi precej izdaten odstotek glasov...

Ker pa leži v bistvu sporazuma, da morajo biti prihodnje volitve izvedene tako, da bo pravo mišljenje naroda prišlo na nedvojen način do izraza, je vprašanje, ali bo narod odobril sklenjeni sporazum ali ne, povsem odprto. Izid bo odvisen od tega, kako se narodu to vprašanje predoči, — torej predvsem od načina propagande in od sestave volilne vlade. Če bo narod imel zaupanje v svoje predstavnike, jim bo radevolje sledil. Če ne, bo šel svojo pot.

Zaradi tega so razumljivi poskusi, razširiti krog onih, ki so za sporazum, s predstavniki večine srbskega naroda. Vendar po našem mišljenju leži težišče situacije v rokah Hrvatov. Oni imajo največji interes na tem, da se zagotovi pravočasno večina Srbov za odobritev sporazuma. Zato bi morali oni vzeti v roko inicijativo ter dati pobudo za one korake, ki so nujno potrebni, da se odstrani na srbski strani današnje nezaupanje, ki obstoji proti sporazumu.

Da tako nezaupanje obstoja, ni nobena tajnost. V Srbiji ni nacionalnega odpora proti federalistični ureditvi države. Ali federalizem je lahko dvojne vrste: razkrajajoč ali pa združujoč. Prvega odklanjamo vsi. Drugega moremo akceptirati v tisti obliki, kot jo je označil nedavno «Srbski glas», ki je zapisal: Federalizem bi moral biti tak, da bo sposoben izpolniti svojo zgodovinsko nalogo narodnega zblizanja, da sčasoma dovede do ustvaritve jugoslovenskega nacionalizma in utrditve skupnega nacionalnega duha.

V sredi med obema miselnostima ne moremo obstati. Kreniti moramo z vso odločnostjo v pravo smer in to smer morajo v prvi vrsti označiti Hrvati.

Dr. M. Korun:

Okrog volitev

Sporazum nam mora prinesiti novo ustavno in pravno politično ureditev države ter demokracijo in parlamentarizem

Počasi vendarle prihaja tudi pri merodajnih spoznanje, da ni drugega izhoda iz zavožene situacije zaradi opušenih prilik, kakor volitve.

Seveda ne v skupščino, čeprav mislimo, da niti proti tem volitvam ne more biti pomislekov.

Sicer je res, da zunanje-politična situacija ni jasna, toda zunanje-politična gesla pri skupščinskih volitvah ne bodo igrala nobene vloge. Če je mogla riskirati Bolgarija pod svojo diktaturo nesvobodne volitve, bi jih mogli tudi mi, posebno, ker nam

obetajo svobodnejše, kakor so bile one v zadnjem desetletju.

Jeseni smo zamudili priliko za skupščinske volitve. Če bi jih bili izvedli, bi bila razna kočljiva vprašanja že rešena, ki so v zvezi s sporazumom še do danes ostala nerušena. Čim dlje odlagamo skupščinske volitve, tem težje je presoditi, kakšna bo končna sodba naroda.

V glavnem vidimo dva vzroka, da se volitve še vedno odlagajo, zunanje-politična situacija je po našem samo izgovor.

Prvi vzrok je, da noben oblastnik svoje moči ne spusti rad iz rok ali mu je vsaj bolj prilično, da jo izvršuje brez parlamentarne kontrole. V tem našem prepričanju nas ne omajejo gostobesedna zatrjevanja enega dela časopisja, ki stalno obžaluje, da volitev še ni. Saj zagovarja to časopisje politiko tistega dela vlade, ki je danes dovolj močan, da doseže to, kar hoče, če bi resno hotel.

Mi smo vedno bili, smo še danes za sporazum in bomo zanj tudi ostali. Toda sporazum nam mora prinesiti ne samo novo ustavno in upravno politično ureditev države, nego tudi demokracijo in parlamentarizem. To so nam tudi obetali. Doslej je

ostalo topogledno žalibog samo pri obljubah.

Drugi vzrok je politična razcepljenost med Srbi, o kateri smo na tem mestu že pisali. Rodeva se pravilno spoznanje, da se dá ta bolezen ozdraviti samo z volitvami. Narod naj pokaže, kdo ima v njem zaslonbo, kdo ne. Volitve bodo marsikatero glavo ohladile in ozdravile.

Pravi lek bi bile samo skupščinske volitve. Toda o teh se resno še ne razmišlja, pač pa — pravijo — o občinskih. Gotovo bi tudi te vsaj deloma razčistile ozračje in bile delni lek. Zato take glasove pozdravljamo.

Toda samo pogojno. Izvršiti se morajo na podlagi novega svobodnega volivnega reda, ki naj objavi istočasno z novim obljubljenim zakonom o shodih, družstvih in strankah, ki naj zajamči svobodne volitve in končno obenem z novim ali vsaj noveliranim zakonom o občinah, ki naj da občinam tisto samoupravo, ki jo danes nimajo. Vse to se dá izdelati in izvesti v kratkem času, če je resna volja za to.

In končno: občinske volitve se morajo izvršiti v vseh občinah, podeželskih in mestnih.

Saj je naravno tragikomično, kako se pripravajo o zasedbi ob-

činskih svetov po imenovanih zastopnikih, n. pr. v Sarajevu, Banjaluki, Subotici itd., ko bi volitve na mah pokazale, kdo ima pravico sedeti v upravi posameznih občin!

Tragično pa je, da upravljajo podeželske občinske uprave, ki jim je mandat že potekel, v mestnih občinah pa imenovani gospodarji, ki nimajo zaslonbe med občani in ki ne čutijo odgovornosti pred javnostjo. Kako ostre so n. pr. rekriminacije o bivših imenovanih občinskih upravnih v Zagrebu! In ni dvoma, da bi se našli stvarni vzroki za slične rekriminacije tudi drugod, če bi dosedanji oblastniki izgignili in se umaknili izvoljenim zastopnikom.

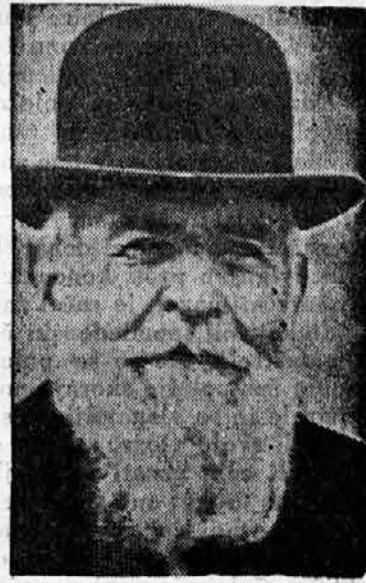
Obžalujemo, da ni sporazumska politika napravila do danes še niti enega stvarnega koraka k demokratizaciji našega javnega življenja, nasprotno: v nekaterih ozirih se je stanje celo poslabšalo.

Vedo naj vsi, ki so se borili za sporazum in ki imajo moč, da ga izvajajo: sporazum je v nevarnosti, da bo izigran, če ne bo iskal demokratičnega oslona na ljudstvo. In kaj potem?

Kdor ljubi Jugoslavijo, si spričo takih razmišljanj s skrbjo zastavlja goraje vprašanje!

Aca Stanojević v Beogradu

V torek, dne 9. aprila zvečer je prispel v Beograd predsednik Narodno-radikalne stranke g. Aca Stanojević v družbi članov glavnega odbora radikalne stranke in zdravnika dr. Kopše. Na postaji je g. Stanojevića pričakovalo več članov radikalnega glavnega odbora s prvim podpredsednikom Mišo Trifunovićem na čelu. Gospod predsednik se je v spremstvu g. Miše Trifunovića odpeljal v sanatorij dr. Antića. — Čeprav je bil obisk šefa Narodno Radikalne stranke g. Ace Stanojevića že dalj časa napovedan, pripisujejo merodajnejši politični krogi temu obisku veliko pomembnost z ozirom na daljnji razplet notranjepolitičnega položaja in dokončnega razčiščenja nekaterih vprašanj, ki naj bi dali bistveno in stabilno podlago novi preureditvi države.

Kdaj se bo odločilo?

Menda ni na svetu nobene bolj obrabljene fraze, kakor je napeto vprašanje: »Kdaj se bo prav za prav začela današnja nova svetovna vojna?« Nihče ne ve pojasniti, zakaj čakajo evropske veselice že nad sedem mesecev z milijoni in milijoni dobro opremljenih in za najbolj krvavi boj v vsej človeški zgodovini pripravljenih vojakov. Iz izjav najuglednejših svetovnih novinarjev pa se da razbrati, da se je položaj Anglije in Francije v zadnjih sedmih mesecih v primerjavi s položajem Nemčije znatno izboljšal. Politika čakanja nikakor ne hodi v prid Nemčiji. Sedemmesečna blokada je občutno zmanjšala nemške rezerve, ki že tudi prej niso bile prevelike in ki jih danes skoro ni več mogoče izpopolniti, zakaj nemška trgovska mornarica nima več dostopa na svetovna morja. Da pa Angliji in Franciji še ne bo tako kmalu zmanjkalo ne hrane, ne sirovin in vojakov, je tudi vsakomur znano. Politika

čakanja je nedvomno koristna le onemu, ki razpolaga z zadostnimi sredstvi, ki so potrebna za vojskovanje. Angleški imperij zavzema četrtino vse zemeljske krogle in njegovo bogastvo je dejansko neizčrpno. Na drugi strani pa zaloge nemških sirovin kopnijo kakor sneg na toplem pomladnem soncu. Zato ne izgleda niti malo čudno, da zavezniški generalni štabi prav nič ne hitijo s kakršnimi koli vojnimi ukrepi. Ti vojaški strokovnjaki namreč še niso pozabili, da so samo angleške čete med 22. in 31. avgustom leta 1914. izgubile 11.000 mož. Zavedajo se pa tudi, da so danes obrambna sredstva napredovala tako zelo, da more en sam branilec povprečno ubiti najmanj tri napadalce. Za uspešno ofenzivo je potrebna ogromna nadmoč v vsakem pogledu.

Če je stvar taka, zakaj naj bi potem Anglija morala začeti borbo prej, preden bodo njeni vojniki temeljito pripravljeni. Preden pa se zagotovi oprema in

oborožitev angleških vojakov, je potrebno, da ženske zamenjajo moške v tovarnah. Danes bodo ženske delovne moči mnogo bolj koristne, kakor so bile v svetovni vojni. Takrat so stali v vsaki tovarni poleg žensk tudi mladi moški, vedno pripravljene, da dvignejo kak težji predmet. Danes to ni več potrebno, ker se vse to opravlja z avtomatičnimi pripravami, s katerimi ravna igraje vsako mlado dekle. Do konca vojne bo treba v angleških tovarnah zaposliti še najmanj milijon žensk. Zato je razumljivo, zakaj Anglija noče začeti kake velike ofenzive na suhem prej, preden ta milijon žensk ni zavzel svojih mest ob tovarniških strojih.

Položaj na morju odgovarja položaju na suhem. Angleška vojna mornarica je zaprla sovražniku prav vse poti, po katerih se je preskrboval z vsem potrebnim iz čezmorskih dežel. Zadnje dni angleške bojne ladje odločno kontrolirajo vse promet tudi v našem morju. Znano je, da si je Nemčija še v mirnem času pripravila velike rezerve za vojne namene in zlasti ne smemo pozabiti, da je morala ta država uvažati tudi v mirnem času dve tretjini vsega bencina, kolikor ga je normalno potrebovala, dalje dve tretjini vse svoje potrebe po železu, pet šestin porabe bakra, tri petine svinca, dve tretjini tekstilnih sirovin, štiri petine kavčuka in ves nikelj ter kromove rude. Danes je tej državi onemogočen uvoz vsaj polovice teh rud in sirovin, pa čeprav bi ji dale vse njene sosedne na razpolago vse svoje sirovine. Iz tega jasno vidimo, da Nemčija nikakor ne more nadomestiti izgub, ki jih ji zadaja zavezniška blokada.

Angleško ministrstvo za gospodarsko vodstvo vojne skrbi za to, da prihaja v Nemčijo čim manj blaga in živeža iz južnovzhodne Evrope. Vsak nov dan (Dalje na 2. strani, 2. stolpec!)

Preureditev države in napredni Slovenci

V zvezi vprašanjem preureditve države na podlagi samouprav obstoja še mnogo drugih nevidnih vprašanj. To so predvsem vprašanja, ki po svoji naravi niso gospodarskega značaja, vendar so pa z ozirom na predstoječe in dokaj verjetne možnosti tako delikatnega značaja, da so prav zaradi tega potrebna posebne pažnje, da ne bomo prišli iz centralizma, ki je bil skozi 20 let zlo za narod in državo, v še bolj neznošneje razmere.

Mi Slovenci smo zaradi izrednih političnih prilik, ki vladajo pri nas v Sloveniji skozi vso dobo obstoja naše narodne države, prav posebno zainteresirani, da se prikrjoji obetana bodoča oblika države tako, da ne bomo deležni samo papirnatih svobod, temveč da bomo lahko resnično nemoteno uživali gospodarsko, socialno in kulturno enakopravnost in zlasti, da se ne bo v bodoče človeka kategoriziralo po njegovem svetovnonazorskem prepričanju ali morda celo samo po njegovi dvomljivi zunanosti. V tem je zapopaden v glavnem celotni kompleks fistih delikatnih vprašanj, zaradi katerih je bil skozi vso navedeno dobo v največji meri ravno tiste plasti slovenskega naroda, ki so najmanj zakrivile taka doživljanja. Seveda pa velja ta očitek obema taboroma, ki sta v naši politični preteklosti v glavnem vodila tako oportunistično in breznačelno politiko in ki sta bila vedno pripravljena stapljati se v kakršni koli kombinaciji, samo da sta dobila v oblast politično krmilo v Sloveniji.

Slovenski narod je v svojem bistvu zdravega rodu, zato je tudi po svojem značaju dobrohoten. To je sicer ena izmed najlepših lastnosti, katera pa ima kot vse druge stvari, tudi svojo senčno stran. Pri tej dobrohotnosti je namreč tudi precej lahkoveren, zato ga je kaj lahko zavajati v strasti in ga celo prepričevati o stvareh, ki so mu v očitno škodo.

Da je temu res, ni potrebno izgubljati mnogo besed, ker nam vse to potrjuje nedavna preteklost, ko so bila in so še vedno med množicami huda in to izključno strankarsko-politična nasprotstva, brez da bi narod sam vedel, za koga in komu prav za prav koristi tako razpoloženje in stanje...?

Ne mislimo s temi besedami nikogar napasti, še manj pa, da bi hoteli delati komur koli krivico, vendar lahko s smelostjo trdimo, da ako bi centralizem ne imel skozi vseh 20 let s pomočjo slovenskih politikov zanesljivo in trdno v roki enega izmed ročajev svojih klešč, bi bilo takozvano »hrvatsko vprašanje«, ki je bilo v svojem bistvu samo zahteva po gospodarski in politični samoupravi in kot se danes vidi brez toliko podtikanih protidržavnih tendenc, že zdavnaj rešeno. Prav zaradi tega lahko da-

Mi smo od vsega začetka našega pokreta stali na stališču, da je nujno potrebno dati narodu samoodločanje in samoupravljanje v vseh njegovih bitnih, t. j. gospodarskih, socialnih in kulturnih vprašanjih. Dalje smo zastopali stališče, da je treba čim prej ustrezni upravičeni zahtevi hrvatskega naroda. Pri tem idejnem zasledovanju nas je paralelno s temi naziranjmi spremljalo tudi iskreno prepričanje, da si je mogoče samo na ta način zamisliti pozitivno vrednost take preureditve za narod in za državo, ako se v bodoče izključi vsaka možnost, katera bi še nadalje državljanu, zlasti pa Slovence, kategorizirala samo zaradi svetovnega nazora posameznika ali skupine.

Pri vsem tem zasledovanju pa zastopamo tudi nič manj važno stališče, da pri taki preureditvi države ne more in ne sme niti v najmanjši meri biti prizadeta nacionalna povezanost in zlasti narodna harmonija med Srbi, Hrvati in Slovenci.

najtesnejše blokade povzročajo usodno zmanjševanje nemških rezerv. S politiko čakanja za zaveznike ni ničesar izgubljenega. Anglija vodi proti Nemčiji dvojni napad, ker ne onemogoča le njenega uvoza, temveč tudi njen izvoz. Ne smemo pozabiti, da Nemčija krvavo potrebuje tuje devize, katere je poprej dobivala z izvozom svojih izdelkov in s katerimi je potem v tujini nabavljala sirovine, potrebne za proizvodnjo tekstilnega blaga in vsakovrstnega vojnega materiala. Pod vodstvom trgovskega ministra in posebnega izvoznega odbora, sestavljenega iz dvanajstih gospodarskih strokovnjakov se trudi Anglija, da bi odvezla Nemčiji vso njeno nekdanjo trgovino z zunanjim svetom. Sčasoma postajajo ti angleški naporji za izrinjenje Nemčije z vseh svetovnih tržišč vedno bolj uspešni in učinkoviti.

»Zakaj mečejo angleški bombniki samo letake na Dunaj in Berlin?«, se vprašujejo nezadovoljni kritiki. »Zakaj ne bombardirajo tovarn, v katerih se noč in dan izdelujejo bombe, katere bodo nemška letala pozneje zmetala na angleške kraje?«

Tudi na ta vprašanja ni pretežko odgovoriti. Če bi angleška letala bombardirala vojaške objekte v Nemčiji (na suhem je skrajno težko ločiti vojaške objekte od civilnih), bi se nedvomno razvila z nasprotno strani najneusmiljenejša vojna. Docela razumljivo je, da zavezniki nimajo nobenega interesa na tem, da bi porabili vse svoje zrakoplovstvo že sedaj, ko so uspešno odložili ofenzivo na suhem. Zrakoplovstvo bo nedvomno odigra-

lo svojo važno vlogo šele pozneje, ko bo sovražnik zaradi neznošnega notranjega stanja in izstradanosti svojega vojaštva, kakor tudi civilnega prebivalstva moral napraviti svoj poslednji obupni korak s tem, da bo začel najbolj krvavo dramo svetovne zgodovine na Sigfridovi in Maginotovi črti.

Razen tega ne smemo pozabiti, da se tudi izven mej v prijateljskem svetu neprestano ustvarjajo ogromne rezerve letalstva. Veliki načrt o izgradnji letalstva v Kanadi določa ustanovitev 63 letalskih šol za izobrazbo pilotov, opazovalcev, strelcev, radiotelegrafistov i. t. d. Nič manj kakor 40.000 instruktorjev bo zaposlenih z učenjem in pripravljanjem novih letalcev. Osemdeset letališč in 4.000 letal bo stalno na razpolago v ta namen. V treh letih bodo porabili 607 milijonov kanadskih dolarjev za izvedbo tega načrta bo ustanovila 34 šol z 1750 letali. Stroški so predvideni na 50 milijonov avstralskih funtov. Triletni načrt za razvoj vojnega letalstva v Novi Zelandiji določa temeljito pripravo 10.000 vojaških letalcev. Na podlagi gornjih ugotovitev torej lahko razumemo, zakaj odlašajo Angleži z nameravano veliko zračno ofenzivo. Ko bo omenjeni letalski kader pripravljen, se bo pričel pekel na zemlji.

Poslovanje Hranilnice Dravske banovine

Izredni mednarodni dogodki v l. 1939. so bistveno vplivali na vse naše gospodarsko življenje. Zato je tudi povsem razumljivo, da je poslovanje hranilnice samo bilo v l. 1939. pod vplivom teh dogodkov. Čim bolj kritičnejši je postajal mednarodni položaj, tem bolj se je stopnjevala vznemirjenost vlagateljev. V tem znamenju se tudi gibljejo vloge preteklega leta. Medtem ko se je v začetku leta začel denar, ki je bil dvignjen proti koncu leta 1938., vračati nazaj, je začel znova odtekati ob spomladanski češki katastrofi. Ko so se potem razmere čez poletje skoraj znormalizirale in so vlagatelji ne samo vrnili svoje vloge, ampak so jih začeli celo vezati na daljše odpovedne roke in je potem hranilnica tudi že začela dajati kredite na daljšo dobo, to je do približno 5 let, je nastop vojne vlagatelj tako zbežal, da je prišlo do omejitve vlog na podlagi uredbe, ki je bila izdana dne 7. septembra 1939. Vznemirjenost se je sicer polagoma začela manjšati, vendar pa se je odpovedovanje vlog nadaljevalo in se vrši tudi še sedaj. Zaradi tega se morajo držati stalno velika sredstva na razpolago in se ne morejo dajati dolgoročnejša posojila. Ker pa za kratkoročna posojila ni veliko možnosti, zato morajo ležati veliki zneski brezplodno v blagajni oziroma pri Narodni banki in Poštni hranilnici.

Konec leta 1939. je hranilnica razpolagala s 73.95 milij. din razpoložljivih sredstev.

Vloge na hranilnih knjižicah in tekočih računih so znašale konec leta 1939. 205.26 milij. din. Medtem ko so občinske hranilnice z uredbo o občinskih hranilnicah oziroma zlasti z

Kar se bo skušalo in morda celo sprovajalo v nasprotnem pravcu, bo sigurno vzdrnilo in začelo krepiti politično podzemlje, zaradi katerega bo hiranje državne tvornosti in nacionalne zavesti o pravem času dokaj težko opaziti. Vč.

letošnje novelo dosegle svojo zakonito ureditev z važnimi privilegiji, zlasti glede nalaganja javnega in pupilnega denarja, pa se banovinskim hranilnicam kljub vsemu prizadevanju to ni posrečilo. Ako je ta pravica priznana občinskim hranilnicam, ni nobenega razloga, da bi se ta pravica odrekala banovinskim hranilnicam.

Kreditov je bilo na novo izplačanih v letu 1939. 24.15 milij. din in je stanje vseh kreditov konec leta 1939. znašalo 122.5 milij. din.

Podeljevanje posojil se vrši z vso previdnostjo in se tudi odplačevanje oziroma izterjanje posojil vrši brez vseh težav.

Vrednost hranilničnih nepremičnin je konec leta 1939. znašala 7.218.555 din.

Ustanova za neozdravljive, ki jo upravlja hranilnica, ima premoženje za približno 5.280.000 dinarjev. Iz dohodkov obresti se izplačujejo mesečne podpore 46 neozdravljivim užiteljcem v skupnem znesku 173.860.45 din letno.

Pokojninski sklad upravlja posebni mešani odbor. Premožnje tega sklada se vodi ločeno in sestoji iz dveh hiš.

Hranilnični odpisi so znašali v preteklem poslovnem letu 1 milijon 366.969.32 din.

Visoka vsota odpisov na račun vrednostnih papirjev je bila potrebna, ker so zaradi izbruha vojne zelo padli tečaji državnih vrednostnih papirjev in smo morali poljske vrednote popolnoma odpisati. Odpis smo izvršili iz tekočih sredstev, tako da je ostala rezerva za tečajne razlike pri vrednostnih papirjih nespremenjena in znaša din 4.262.931.99.

V bilanci se ne izkazuje čisti dobiček, ker gre ves v rezervni sklad. Tako smo letošnji poslovni čisti prebitok 502.551.10 din pripisali splošnemu rezervnemu skladu, ki se je s tem zvišal na 8.942.924.71 din in znaša tedaj stanje vseh rezervnih skladov konec leta 1939. 15.799.119.45 din.

V spomin dr. Valentinu Korunu

Tik ob zaključku zadnje številke »Slovenske besede« nas je dosegla žalostna, bolesta vest, da je v ljubljanski državni bolnišnici dne 7. marca zvečer nepričakovano umrl eden najuglednejših slovenskih pedagogov, odlični pisatelj in upokojeni gimnazijski direktor g. dr. Valentin Korun, oče člana vodstva našega društva »Slovenske besede« in zvestega sotrudnika našega lista g. dr. Milana Koruna, odvetnika v Ljubljani. Takrat nismo iz tehničnih razlogov več mogli napisati nekaj odkritih, prijateljskih besed v slovo možu-poštenjaku, ki nam služi vsem res za vzor, kako mora živeti naš slovenski človek, če hoče biti koristen član svoje narodne družine. Zato je prav, da se danes z nekaj bežnimi vrsticami poslovim o blagega pokojnika in se tako oddolžimo njegovemu svetlemu, nezabrisnemu spominu.

Pokojni g. dr. Valentin Korun je bil rojen 14. februarja leta 1865. v prijaznih Glinjah pri Braslovčah sredi prelepe, blagoslovljene Savinjske doline. Ljudsko šolo je obiskoval v Braslovčah, nakar so ga starši poslali v belo Celje, kjer je dokončal gimnazijo leta 1886., ko se je odločil za profesorski poklic, v katerem je videl svoje bodoče veliko poslanstvo pri vzgajanju bodočih čvrstih, narodno zavednih mladih generacij, katere je naš narod pod tujevo knuto tako zelo želel in jih res krvavo potreboval, saj je gledal v njih svoje bodoče odrešenike in vodnike k velikemu narodnemu vstajenju. Slavistiko in klasično filologijo je g. dr. Korun študiral v Gradcu v letih od 1886. do 1892., za doktorja filozofije pa je bil na istem vseučilišču promoviran leta 1896. Svoje prvo službeno mesto suplenta je nastopil na ljubljanski realki leta 1892. in je poučeval na tem zavodu 2 leti do leta 1894., ko je odšel na gimnazijo v Kranju, kjer je bistril mlade glave in budil vroča srca mladih Slovencev in prebujajočih Jugoslovancev do leta 1902. Tega leta je bil premeščen v Ljubljano na I. državno gimnazijo (sedanjo klasično) v Tomanovi ulici, kjer je uspešno poučeval od leta 1902. do 1920., torej polnih 18 let. Leta 1920. je bil postavljen za ravnatelja ljubljanske III. državne gimnazije in je v zvezi s tem vodil ter vsestransko dvigal ta naš srednješolski učni zavod vse do upokojitve leta 1925.

G. dr. Valentin Korun je bil visoko inteligenčen mož, ki svojega znanja in velikih zmognosti ni ljubosumno zaklepal v svojo notranjost, temveč jih je z radodarno roko in s finim, izredno duhovitim peresom pošiljal v tiskani obliki med svoj narod in jih kot dragocene prispevke dolagal na oltar

narodove znanosti, omike in napredka. Pokojnik je slovel kot odličan znanstvenik in prvovrsten pedagog. Dolga vrsta temeljitih pedagoških člankov in znanstvenih razprav z njegovega poklicnega področja nam je ostala v raznih

naših revijah, časnikih in drugih publikacijah kot visokovredna, dragocena zapuščina. Pa še neko drugo tiskano, obilno zapuščino je zapustil g. dr. Korun svojemu narodu. Kot velik ljubitelj nepokvarjene prirode, zlasti pa naših hribov in planin, je ogromno potoval, obenem pa v vseh podrobnostih študiral tudi najmanjše življenjske naravne tripe, pa naj je naletel nanje v kakršni koli, živi ali mrtvi obliki. Svoje izsledke in dognanja je strokovnjsko obdelal v obliki člankov, črtic in potopisnih razprav; nepozabne pa ostanejo zlasti njegove literarne črtice in novelice, pisane z zdravim humorjem in duhovito, pa dostojno satiro. Zapustil nam jih je tudi v knjižni obliki.

Obče koristno in v javnosti prav vidno je bilo udeleževanje pokojnega g. dr. Koruna tudi v stanovskem profesorskem gibanju in življenju. Od leta 1919. do 1925. je bil predsednik ljubljanske sekcije Profesorskega društva in pa ljubljanskega Francoskega krožka, ki ga je tudi izvolil za svojega častnega člana. V živem spominu so še njegovi odločni, borbeni nastopi v zaščito profesorskih stanovskih pravic in interesov.

Ko gledamo tako v mislih bogato življenjsko bilanco pokojnikovega dela, se zavedamo, da si je g. dr. Valentin Korun že sam postavil s svojim uspešnim javnim udeleževanjem najlepši in najtrajnejši spomenik v srcu vsega našega naroda, ki zaslug svojega zvestega sina ne bo nikdar pozabil ter mu bo ohranil v svoji zgodovini in v vsej bodočnosti trajen časten in hvalečen spomin!

Čitajte!

Položnice smo priložili današnji številki »Slovenske besede«. Zato se jih poslužite in takoj nakažite naročnino, ki znaša za vsa leta skupaj s članarino din 24.—, za pol leta din 12.—.

»Slovenska beseda« je najodličnejši predstavnik resnično napredne slovenske javnosti. Naročniki »Slovenske besede« imajo brezplačno posvetovalnico, kjer dobijo vse informacije in pravne nasvete brezplačno. List se bori za splošno izboljšanje razmer v državi. Vzdržuje se samo z naročnino. Zaradi tega Vas prosimo, da redno plačujete naročnino in da po svoji možnosti nekaj prispevate v tiskovni sklad.

One, ki so prejeli nekaj številk na ogled vabimo, da list naroče in prav tako nakažejo po priloženi položnici naročnino. Uprava »Slovenske besede«.

Ljubljanski velesejem

Stroga nevtralnost je povila jugovzhod Evrope pred nove naloge. Ni jih lahko premagovati, ker stalno se menjajoče prilike zahtevajo vedno nova preusmerjanja načrtov v privatnem gospodarstvu. Zaradi tega

mora biti vsak podjetnik dobro poučen o trenutnem gospodarskem položaju v državi in zunanju. Le tako bomo mogli umno gospodariti in imeti uspehe. Ljubljanski velesejem je v našem gospodarstvu ona vez, ki spaja producenta in konzumenta, ki obema kaže pravo smer v izmenjavi dobrin in tako speši naše domače gospodarsko ustvarjanje. Tudi letos bo Ljubljanski velesejem od 1. do 10. junija prikazal ustvarjalno silo našega gospodarstva. Pokazati hočemo, da naša industrija in trgovina kljub vojni vihri na zapadu ni ohromela. To je naloga, prevažna za naše državno občestvo, pri kateri morajo sodelovati vsa naša vidnejša podjetja. Prijavite se!

Napredni Slovenci nimajo danes nobene stranke, katera naj bi resnično zastopala njihove interese. Kar obstoja in se proglašča v Sloveniji za njihovo politično stranko, je v svojem bistvu samo še nepomembni ostanek političnih skrahirancev.

Politični pregled

Notranja politika

Kljub vsem napovedovanjem, kakor je v zadnjih tednih objavljalo jugoslovanski tisk, v prvi vrsti beograjski in zagrebški, še vedno ni postalo vprašanje razpisa skupščinskih volitev aktualno, čeprav imamo že novi volilni zakon s tajnim glasovanjem in raznimi drugimi demokratičnimi določbami. Pač pa izgleda, da bomo še pred letošnjim poletjem doživeli občinske volitve po vsej državi, tako v podeželskih občinah, kakor tudi v mestih. Tudi te volitve se bodo vršile po tajnem glasovalnem postopku. Na Hrvatskem bodo takoj po izvršenih občinskih volitvah razpisali volitve v hrvatski sabor, ki se bo takoj nato sestal k svojem prvega zasedanja in konstituiranju, ker ga čaka reševanje premnogih aktualnih hrvatskih problemov, v prvi vrsti gospodarskega in socialno-političnega značaja.

Vlada sporazuma ni mogla ob izteku lanskega proračunskega leta, ki je poteklo z 31. marcem t. l., najti nobenega drugega izhoda, kakor da se je v zadevi državnega proračuna in državnih financ poslužila starega zasilnega izhoda iz zadrege in je sprejela za prve štiri mesece nastopajočega novega proračunskega leta tako imenovane «dvanajstine», po katerih se da preračunati, da se bo novi državni proračun povisal napram lanskemu za skoro 3 milijarde dinarjev. Pretežni del poviška gre za nujne in neodložljive potrebe naše vojske, nekaj zvišanih izdatkov pa gre na rovaš zvišanja pokojnih kronskih upokojencev. Tudi nove formirana banovina Hrvatska je sestavila svoj novi, prvi samostojni proračun, ki znaša eno milijardo in 450 milijonov dinarjev. Po državi so posamezni voditelji raznih bivših in obstoječih političnih strank in skupin živahno na delu. Prirejajo mnogostevilne shode in sestanke z več ali manj častnim obiskom naroda. Največjo živahnost je opaziti v vrstah Narodne radikalne stranke, v kateri njeni voditelji dosledno in pridno delajo na zbiranju vseh radikalnih političnih sil in na reorganizaciji ter obnovi stranke.

Dne 14. aprila bo v Sarajevu veliko manifestacijsko zborovanje Narodno radikalne stranke, na katerem bodo govorili prvi podpredsednik stranke g. Miloš Trifunović, bivši minister Krsta Miletić in drugi prvaki Narodno radikalne stranke iz Srbije in Bosne.

Ob priliki triletnice, ko je bil podpisan znani beograjski pakt o poglobljenem in obnovljenem prijateljstvu med Jugoslavijo in Italijo, sta zunanja ministra obeh držav gg. dr. Cincar-Marković in grof Ciano izmenjala med seboj izredno pristrane brzojavke, v katerih je posebno poudarjeno, da je prijateljstvo in vsestransko tesno sodelovanje med obema sosednjima si državama pokazalo v zadnjih treh letih tako pozitivno silo in življenjsko upravičenost, kakor tudi identičnost, da si česa lepšega in popolnejšega sploh želeli ni mogoče. Zato pa mora ves svet, ki ima morda glede obeh držav kake drugačne, spekulativne poglede, videti v tej solidarni in pristrani vezi med Italijo in Jugoslavijo resnično trdno podlago za še nadaljnje iskreno sodelovanje obeh držav na vseh področjih mednarodnega udejstvovanja v interesu ohranitve njune nevtalnosti in svetovnega miru, kolikor je to sprično nove delne svetovne vojne sploh še mogoče in izpeljivo. Ob tej priliki je tudi italijanski minister za narodno prosveto izjavil, da je prijateljstvo z Jugoslavijo eno od bistvenih predpostavk italijanske državne politike.

Predsednik vlade g. Cvetković je v spremstvu podpredsednika g. dr. Mačka in še petih drugih važnejših ministrov obiskal Kragujevac, kjer si je temeljito ogledal vse tamkajšnje velike vojne ustanove in arzenale. Vlada je tudi morala odobriti večje kredite za prvo pomoč poplavljenecem v Vojvodini in zgornji Srbiji, kjer je doživelo prebivalstvo ob Donavi in Savi, kakor tudi ob njenih pritokih tako poplavno katastrofo, kakršne že ni bilo v teh krajih nad 200 let. Na stotine in stotine hiš je porušeni in na deset tisoče ljudi je ostalo brez strehe, deloma pa tudi brez vsake hrane in obleke, ker so si ti reveži ob nedavnem navalu vodnih mas utegnili rešiti le golo živ-

ljenje. V zadnjem času so bile izvršene tudi znatnejše spremembe v naši notranji državni upravnih službi. Dosedanji upravnik mesta Beograda g. Lazić je bil razrešen svoje dolžnosti in je bil imenovan za člana državnega sveta. Na njegovo mesto je bil postavljen dosedanji podban dunavske banovine g. Drinčić. Upokojenih je bilo tudi večje število vodilnih notranje-upravnih uradnikov, med njimi načelnika oddelka za javno varnost in zaščito državi v notranjem ministrstvu gg. Kerševan in Gjorgjević. Na njuni mesti sta prišla g. Dušan Ribar, bankski inspektor banovine Hrvatske in g. Ocočević, svetnik notranjega ministrstva. Deloma je bilo, deloma pa še bo izmenjenih več podbanov v raznih banovinah. Baje je to v zvezi z bližnjim razpisom skupščinskih in sabornih volitev, glede katerih pa je del našega tiska mnenja, da jih ni pričakovati pred letošnjo jesenjo, ker je njihova izvedba vendar docela odvisna od splošnega in mednarodnega položaja. Pač pa bi se dale igrave izvesti občinske volitve v avtonomnih mestih, ki v ničemer niso odvisne od kakršnihkoli mednarodnih dogodkov in presvetov. Verjetno je, da si bomo glede vsega tega lahko docela na jasnem že v najbližji bodočnosti.

Zabeležiti pa moramo še en razveseljiv pojav, namreč ta, da so se politični in zlasti trgovinski odnosi Jugoslavije do vseh njenih sosed v zadnjih dneh nenavadno izboljšali in poglobili. Posebno vidno je to izboljšanje med nami in Bolgarijo, Romunijo in Madžarsko. Napram Nemčiji se bodo pa trgovinske razmere nekoliko ohladile, to pa ne po naši lastni krivdi, temveč kot posledica poostitve angleško-francoske blokade proti Nemčiji. Angleške vojne ladje namreč križarijo že po vsem Jadranu in ne dovoljujejo nobene dobave kakršnega koli blaga Nemčiji preko Italije. V naši državi pa bo Anglija pokupila prav ves živež in vse sirovine, ki smo jih doslej izvažali v ogromni meri v Nemčijo. S tem hoče Nemčijo docela izstradati, obenem pa zagotoviti tudi sebi in svojim zaveznikom bogate zaloge življenjskih in vojnih potrebščin za primer negotove bodočnosti in nepredvidene potrebe.

Zunanja politika

Zelene vejice velikega upanja, ki jih je pogljal nedavni obisk Roosveltovega zaupnika Sumnerja Wellesa v glavnih evropskih prestolnicah in pri vodilnih državnikih Anglije, Francije, Nemčije, Italije in še pri nekaterih drugih neimenuvanih močnikih, so se po njegovi vrnitvi preko Atlantskega oceana in po njegovih štirikratnih obiskih pri njegovem šefu Rooseveltu popolnoma posušile; miru ne bo in vojna se bo nadaljevala, oziroma se bo šele razbesnela do takih grozot, kakor jih svet od svojega stvarjenja do danes še ni imel priložnosti doživeti. Wellesova misija ni rodila nobenega pozitivnega sadu in je bilo vse njegovo preselejevanje po evropskih prestolnicah zaman.

Poteklo je že sedem mesecev nove svetovne vojne in bilance, ki jih objavljata oba vojujoča se tabora, niso preveč razveseljive, čeprav vojne na suhem niti še ni. Udejstvovanje letalstva in vojnih brodovij ob minah in torpedih pa je že spravilo na morskno dno nad 2 milijona ton zaveznških in nevtalnih ladij. Nič razveseljivejše pa niso vesti o potopljenih nemških podmornicah in o stoterih nemških letalih, ki so jih zbili na tla francoski in angleški letalci oziroma zaveznška protiletalska artilerija.

Velika Britanija je po nekaj prvih mesecih nove vojne prekinila nesmiselno oklevanje in je temeljito razširila svoje ukrepe glede stesnitve blokade Nemčije tudi na ladje, ki so prevažale doslej nemški premog za Italijo.

Iz Sovjetske Rusije, ki je končala svojo vojno s Finsko in dosegla celo več, kakor pa je pred izbruhom vojnih sovražnosti zahtevala od male, nesrečne svoje sosedo, prihajajo zaenkrat še nepotrjene vesti o velikih nemirih med vojsko in civilnim prebivalstvom v severnih pokrajnih republikah.

Med pomembnejše svetovne dogodbe moramo šteti nedvomno se-

stane Mussolinija s Hitlerjem na Brennerju. O vsebini razgovorov med obema državnikoma do danes še ni bilo mogoče izvedeti ničesar konkretnejšega, čeprav svetovni tisk marsikaj namiguje. Skoraj vsa mnenja pa se strinjajo v tem, da se oba diktatorja prav gotovo nista razgovarjala o kaki novi konkretni mirovni ponudbi, ki bi jo naj Italija kot nevtralna velesila predlagala oziroma iznesla Franciji in Angliji. Nemški in deloma tudi italijanski tisk odločno trdit, da bo Nemčija na vsak način zmagala v sedanji vojni in bi bilo zato nesmiselno danes ponujati sovražnikom nekaj, kar bo itak last in dobiček Nemčije. Sovjetski listi pa za svojo nemško zaveznico ne predvidevajo tako idealne in rožnate bodočnosti, kar se opaža tudi v vidnem ohlajevanju nekdanjih simpatij med Moskvo in Berlinom. Tudi ruska darežljivost v živežu in sirovinah že pojava. Podoben pojav se opaža tudi v odnosih med Nemčijo in Romunijo, ki se pod vplivom angleškega kapitala in angleškega politično-diplomatskega pritiska vedno bolj odločno upira prevelikemu apetitu Nemčije po rumunskem žitu in petroleju.

Zanimiv dogodek predstavljata tudi obe, skoraj istočasni spremembi francoske in angleške vlade. V Franciji je stopil na čelo ministrskega sveta dosedanji finančni minister Paul Reynaud, ki napoveduje brezobzirno nadaljevanje vojne in definitivno uničenje narodno-socialistične Nemčije. Istega prepričanja je tudi prvi lord britanske admiralitete Winston Churchill, ki je znan kot najzagrizenejši nasprotnik Nemčije in Hitlerja. In prav ta Churchill je v preosnovani novi angleški vladi postal predsednik ožjega vojnega kabineta, v čemer mora vsak trezen človek, ki gleda z jasnimi, odprtimi očmi na razvoj mednarodnega položaja in sedanje vojne, videti odločitev angleške krone in vlade za najostrejšo vojno na življenje in smrt.

Na evropskem jugovzhodu je pričakovati že v bližnji bodočnosti velike in pomembne spremembe mednarodnega sožitja in splošnega položaja. Vse prizadete države živo čutijo, kako postaja diplomatska

borba zanje vsak dan bolj besna. Stalnim opazovalcem mednarodne situacije se približno že dozdeva, kakšen bo izid te neenake borbe med Francijo in Anglijo na eni ter Nemčijo in Rusijo na drugi strani, vendar zaenkrat še ni pravi čas za odkrivanje teh mnenj.

Francija in Anglija hočeta tudi v severnih morjih docela onemogočiti nemško pomorsko plovbo in sta že na več točkah z minami in svojim vojnim brodovjem hermetično zaprli vse pomorske poti, po katerih so doslej edino mogle pluti nemške ladje in dovažati iz Švedske in Norveške dragoceno železno rudo in druge sirovine, brez katerih nemška vojna industrija nikakor ne more eksistirati. V Londonu pa so se sestali na veliko tajno konferenco s člani britanskega vojnega kabineta vsi diplomatski predstavniki angleškega imperija v državah južnovzhodne Evrope, Balkana in Bliznjega Vzhoda. Kakor se zdi, se bo že v najkrajšem času razvila v omenjenih državah ogrožena angleško-francoska diplomatska ofenziva proti dosedanjemu nemškemu vplivu na tem važnem, pa nič manj tudi nevarnem področju. Enak sestanek pa bodo imeli v Parizu tudi vsi francoski poslani, ki so akreditirani na dvorih in pri predsednikih balkanskih in sosednjih držav. Rezultati teh strogo zaprtih razpravljanj se bodo verjetno pričeli kazati že v prihodnjih dneh.

Dne 9. t. m. zjutraj so Nemci nenadoma vdrli na Dansko in Norveško. Danci so brez odpora prepustili državo Nemcem ter so s tem brez boja sprejeli nemško «varstvo». Norveška vlada je nemški načrt, da se stavi tudi Norveška pod nemško zaščito in nadzorstvo odločno odklonila. Zaradi tega so Nemci takoj prešli v akcijo in so se nemške čete izkrcale na raznih mestih norveške obale. Angleška in francoska vlada sta poslale takojšnjo pomoč. Po vsej norveški obali divjajo velike pomorske bitke.

Po zadnjih poročilih Angleži zmagujejo ob vsej norveški obali, za vzeli so Bergen, Trandjen, Narvik in so pripluli pred Oslo. Nemci so izgubili okrog 50 bojnih in prevoznih ladij, med njimi tri moderne križarke.

Domače zanimivosti

Dr. Gustav Gregorin

znani tržaški rodoljub in prvobornitelj, je 10. t. m. obhajal 80-letnico svojega rojstva. Rojen je bil dne 10. aprila l. 1860. v Sezani. Gimnazijo je študiral v Trstu, pravo pa na Dunaju in v Gradcu. L. 1882. je bil promoviran za doktorja prava. L. 1892. je odprl svojo odvetniško pisarno v Trstu, kjer se je takoj izkazal kot narodni delavec in borec za pravice Slovencev. Na njegovo pobudo so tržaški Slovenci začeli aktivno posegati v politično življenje. V slovenskem narodnem gibanju v Trstu in v vsem Primorju je bil jubilat v prvih vrstah. Velike so njegove zasluge za narodno stvar v Primorju, saj je ustanovil tiskarno in list «Edinost» in številne gospodarske zavode Slovencev. Ni bilo pomembnejše gospodarske, politične in narodne akcije, ki ne bi v njih bil pobudnik in glavni delavec prav jubilat. Ob priliki ustanovitve senata kraljevine Jugoslavije ga je kralj postavil za senatorja. Čestitamo in na mnoga leta!

Reforma Narodne banke

Proti kreditni politiki Narodne banke je bilo vedno dovolj pritožb. A tudi sicer so letni izkazi Narodne banke bili vedno podvrženi ostrim kritikam, češ da je Narodna banka banka porodice, ne pa javna institucija, ki naj dela za javne interese.

»Jadranski Lloyd« je sedaj objavil zanimiv načrt, kako naj bi se preuredila Narodna banka, da bi odgovarjala današnjemu času. Delničarji naj bi bili samo denarni zavodi, zavarovalnice, pokojninski fondi in slično. Dosedanji delničarji naj bi se izplačali. Srbski zavodi naj bi

imeli 45%, hrvatski 45%, slovenski pa 10% delniške glavnice. V upravi pa naj bi se menjali Srbi, Hrvati in Slovenci tako, da bi bili vsako leto guverner in 2 podpredsednika izmenjaje se Srb, Hrvat in Slovenec. Tudi v uradništvu naj bi se uporabljal gornji ključ.

Priznati moramo, da je predlog simpatičen. Samo Slovenci bi morali dobiti 12% glavnice.

Mi in JNS

Pretekli mesec nas je zopet enkrat počastilo »Jutro« ter nas ozmerjalo, češ da izhajamo samo zato, da napadamo JNS. Mi ugovarjamo, da nismo nikdar napisali nobene besede na naslov JNS, dokler ni ona začela napadati nas. Opetovano smo poudarjali potrebo napredne fronte. Nekaj let »Jutro« ni hotelo slišati o tem. Danes producira vsak mesec članek, ki govori o potrebi skupnega dela. Praktično pa pospešuje to koncentracijo s psovskami, ki jih povzema iz — »Slovenskega doma«.

Predsednik vlade Dragiša Cvetković o volitvah 1938

Imenovanim senatorjem je predsednik vlade in predsednik JRZ govoril pretekli mesec med drugim tole:

»Pri volitvah 1938 je takratni volilni sistem dal ogromno večino JRZ, ali vendar se je čutilo, da je JRZ na teh volitvah podlegla («spodbacila»).

»Ker če upoštevamo, da se je glasovalo javno, da je deloval ves uradniški aparat in še izvestne druge okoliščine, moramo pošteno priznati, da smo pri teh volitvah bitko izgubili.«

»Kdo je zmagal na decemberskih volitvah? Po našem pojmovanju je takrat zmagala ideja sporazuma s Hrvati.«

Cena vinu bo porastla

Sicer rastejo vse stvari v ceni in zato ni težko reči, da bo tudi vino porastlo. Toda za vino so še prav posebni razlogi. Letos bomo namreč izvozili v Nemčijo prav izdatne količine vina, ki ga tam potrebujejo za vojsko. Naravno je, da bodo tu prišla v poštev štaterska vina, ki so močnejša in pa dalmatinska vina. Posledica bo pa porast cene onega vina, ki bo ostalo domačemu konsumu.

Mi smo mirni!

«Jutarnji list» z dne 10. t. m. piše v daljšem članku o političnem položaju ter o politični bilanci minulih sedem mesecev, odkar je bil med Srbi in Hrvati podpisan sporazum. Med drugim navaja naslednje:

«Zaključek sporazuma med Srbi in Hrvati in pričetek vojne padajo v isti čas. Sporazum je podpisan 26. avgusta 1939, in le nekaj dni nato je izbruhnila vojna na Poljskem. Teden dni po podpisu sporazuma sta že bili v vojnem stanju z Nemčijo tudi Anglija in Francija.

Odtlej je preteklo sedem mesecev, sedem težkih vojnih mesecev. Spričo politike narodnega sporazuma se je naš notranji položaj od te dobe znatno izboljšal. Nam se danes ni treba več bati raznih presenečenj, ki bi prej zaradi notranje nesloge vsak čas usodno mogla zadeti tako Srbe kot Hrvate. Politika sporazuma in politika stroge nevtalnosti, ki jo izvaja vlada Cvetković-Maček, je omogočila sedem mesecev mirnega razvoja.

V življenju držav in narodov je sedem mesecev zelo malo. Toda v burnih časih, ki jih preživljamo, pomenijo meseci velike časovne dobe. V mirnih časih se lahko čaka in odlašati, toda v dneh, kakršni so današnji, je tempo razvoja mnogo nageljši.

Podoba je, da so se odgovorni činitelji postavili na stališče, da se izvaja demokratizacija države postopoma od spodaj navzgor, pričenjajoč z občinami. Temu načelu ni mogoče oporekati, saj so občine temelj ljudske samouprave. Toda če je že tako odloženo, potem je treba storiti vse, da se stvar pospeši. Mednarodni položaj nam ne utegne biti tudi v bodoče tako naklonjen kot nam je bil doslej. Vsako zavlačenje pa samo poslabšuje naš notranje-politični položaj. Narod, ki je lahko vsak trenutek poklican, da brani državo, želi, da se mu vrnejo pravice, ki so mu jih vzeli diktatorski režimi. Ta zahteva je soglasna tako na srbski kot hrvatski strani.»

Za vicekonzulat Anglije v Ljubljani

Na zborovanju jugoslovansko-angleške zbornice v Zagrebu je bila sprožena ponovna zahteva, da se mimo Beograda ustanovi tudi v Zagrebu in Ljubljani odbora za trgovinski promet z Veliko Britanijo in da se v Ljubljani osnuje angleški podkonzulat.

Ukinjeni vlaki bodo znova vozili

15. aprila bodo znova vozili naslednji ukinjeni vlaki: brzovlaka med Beogradom in Jesenicami, odhod iz Beograda bo ob 9.20, z Jesenic ob 7.45. Dalje bodo uvedeni ukinjeni vlaki med Čakovcem in Dolnjo Lendavo, nočna brzovlak Maribor—Kotoriba—Postojna in obratno, na progi Rogaska Slatina—Rogatec vlaki 2111, 2112 in 2116, na progi Novo mesto—Straža—Toplice vlaka 9540 in 9541.

Denar skozi okno

Vedno znova se moramo pri razmotrivanju našega narodnega gospodarstva, predvsem pa naše zunanje trgovine, vračati na ugotavljanje in obsojanje težkih napak, ki bi jih bilo treba že zdavnaj korenito odpraviti; namestu tega pa postajajo prav te usodne napake izredno priljubljen podedovani greh sleherne naše vlade ves čas od ustanovitve naše skupne domovine pa vse do danes.

Letos je vse naše gospodarstvo stopilo zopet v novo, pa zelo važno in razburkano leto svojega razvoja. Sodobne razmere v svetu in splošna zmeda v gospodarskem življenju vseh petih kontinentov, dalje vojni konflikt, ki je zajel skoro vso Evropo in ki grozi sleherni trenutek okužiti tudi še preostali nevtralni del starega kontinenta, pa avtarkija, dirgirana gospodarstva, vojna gospodarstva in povečanje vojaških storitev, kar se opaža neprikrito v prav vseh državah sveta, — vse to nam ne more dati kakih posebno velikih nad, da bo materijalna kultura sodobnega človeštva krenila kamor koli naprej in da bodo ljudje zopet kaj kmalu zaživeli mirno in srečno življenje.

Toda tudi v taki perspektivi, ki nam ne daje nobenega upanja in nobene tolažbe, nočemo in ne smemo biti pesimisti; ne smemo brezbrizno sedeti in s prekrižanimi rokami čakati, kaj se bo zgodilo in kakorkoli se bodo stvari razvijale.

V preteklih dvajsetih letih svojega samostojnega gospodarskega življenja smo doživeli premnoge bridke in poučne izkušnje, ki bi morale zapustiti v nas mnoga koristna spoznanja; predvsem smo spoznali temeljno resnico, da so industrijske države gospodarsko znatno močnejše od agrarnih, ki podlegajo prvim na svetovnih denarnih in blagovnih tržiščih. Industrijske države očitno in sistematično gospodarsko zaslužujejo agrarne države, med katerimi so le redke izjeme, ki živijo kolikor

toliko samostojno življenje. Ta ki izjemi sta predvsem Danska in Nizozemska; prva zato, ker leži v tesni bližini angleškega otočja in predstavlja s tem prvega dobavitelja življenjskih potrebščin Angliji, ki se skoro izključno bavi le z industrijo in čigar življenjski standard je vrhu tega izredno visok, Nizozemska pa zato, ker je kljub svojemu majhnemu evropskemu ozemlju kolonijalna velesila, tretja v Evropi in četrta na svetu, in ki se mora za svoje močno, urejeno gospodarstvo zahvaliti svojim neizmerno bogatim kolonijam mnogo, bolj kakor pa renomiranim jajcem, maslu, siru in cvetju.

Kako je mogoče, da velja danes par piščancev ali deset kilogramov pšenice pet- do šestkrat manj, kakor lepa ustna otroška igrača orglice, — ne bi znal najbrže pojasniti niti sam Bog na nebu, vendar je to bridka resnica, ki jo mi kot poljedelska država še prav posebno občutimo. Če si ogledamo številke našega izvoza in uvoza v preteklem letu, vidimo, da so bili naši glavni izvozi predmeti surovi baker, les, živina, rude, premog in pšenica. Lani smo izvozili: 1.299.455 ton lesa v vrednosti 1.121.200.000 din, živine in mesa za 1.124.600.000 din, surovega bakra 27.349 ton za 441.400.000 din, rud in premoga 1.172.000 ton za 327.700.000 din in pšenice 177.718 ton za 311.700.000 din. Vrednost teh predmetov predstavlja 72,75% vrednosti vsega našega izvoza.

Najbolj pa obremenjuje naš uvoz bombaž, železo, volna, mineralna olja, svila in juta ter premog, katerih smo lani uvozili: 35.642 ton bombaža v vrednosti 892.800.000 din, 121.877 ton železa za 576.400.000 din, 6.981 ton volne za 415.100.000 din, 12.027 ton svile in jute za 243.200.000 din, 151.143 ton mineralnih olj za 153.100.000 din in 395.341 ton premoga za 141.000.000 din. Vrednost uvoza le teh glavnih uvoznih predmetov daleč prekaša vrednost vsega našega

izvoza v letu 1939. Uradna statistika nam dalje kaže, da smo lani uvozili raznih strojev in orodja za 388.300.000 din, elektrotehničnega materijala za 176.200.000 din in prevoznih sredstev za 261.500.000 din.

Vse to pa še ne bi bilo nič nenavadnega, če bi naša trgovinska bilanca ne kazala tudi nekaj kričečih anomalij tako na primer: Lani smo izvozili surovega bakra za 441.400.000 din, uvozili pa smo nekaj bakrenih izdelkov, izdelanih iz istega bakra v vrednosti 23.900.000 din. Lesa smo izvozili za nad milijardo dinarjev, za nekaj uvoženih izdelkov pa smo plačali tujini točno 10 milijonov dinarjev. Znano je, da se celuloza in papir izdelujeta iz lesa; vendar smo dali lani tujini za uvoženi papir 47.500.000 din. Živine in mesnih izdelkov smo izvozili za skoro milijardo in četrto dinarjev, uvozili pa smo istočasno mesnih »specijalit« in loja za 19.800.000 din. Konoplje in prediva smo izvozili za 252.600.000 din, uvozili pa smo vreč za 5.200.000 din povsem po nepotrebem. Rud smo izvozili za 327.400.000 din, uvozili pa smo nepredelanega in polpredelanega železa za ogromno vsoto 81.500.000 din, kakor da bi bilo tako težko iz naše rude doma stopiti železo. Za tračnice, železniški in mostovni material smo izdali lani tujini 104.600.000 din, kar pomeni, da smo z zlatom kupili nazaj lastno železo, ki smo ga izvozili v inozemstvo skoro zastonj. Za pluge smo plačali lani tujini 7.800.000 din, za vijake in razne žblje 9.500.000 din in za razne druge predmete, izdelane iz železa 268.100.000 din. Uboga naša železna ruda, kako drago in predrago jo moramo kupovati nazaj!

V naši državi imamo ogromne črede ovac in vendar smo lani uvozili za 415.100.000 din volne. Če bi to ogromno vsoto porabili za dvig in plemenitenje naše ovčjereje, bi vzgojili v 10 do 15 letih take pasme in toliko ovac, da bi lahko tekmovali i v kakovosti i v množini volne s tujino, kateri moramo danes odtehtati volno njenih škotskih, argentinskih in avstralskih ovac

s čistim zlatom. Kljub ogromni množini živine, ki smo jo izvozili lani v inozemstvo, smo od tam uvozili kar za 24.500.000 din čisto navadnih sirovih kož domačih živali. Imamo vse pogoje za razvoj lastne sladkorne industrije, da bi se lahko docela emancipirali od tujine (saj smo pred leti stotine vagonov sladkorne pese zmetali celo na gnojišče, da se ni zmanjšal dobiček nekaterih naših sladkornih magnatov), pa smo vendar lani uvozili za 17.900.000 din sladkorja. V Evropi slovimo v pridelovanju oljnega semena kot najbogatija država, pa smo vendar lani dali tujini za uvoženo semanje 43.800.000 din.

Če seštejemo vse te postavke, vidimo, da smo vrgli tujini docela po nepotrebem samo lani ogromno vsoto 763.500.000 dinarjev, kar predstavlja krepko klobuto za vse nas in glavno rakano za našo trgovinsko bilanco. Vse zgoraj našete predmete, ki smo jih uvozili, lahko igraje proizvajamo sami doma z lastnimi strokovnjaki, z zaposlitvijo lastnih brezposelnih delovnih množic in z lastnim dobičkom oziroma prihrankom. V svoji slepoti ali pa megalomaniji, prodajamo tujini naše prirodne zaklade za bagatelne cene, od nje pa kupujemo nazaj iz istih surovin izdelane in s kričečimi etiketami načičkane proizvode za sto in stokrat višje zneske.

Le z lastnim delom bomo preprečili, da ne bo vsak naš peti dinar padal zastonj v tuje žepce, ki so brez dna, da ne bodo puhtele milijarde našega denarja in narodnega bogastva skozi dimnik naše lahkomišelnosti, lenobe in apatije, ko vendar vemo, da so bile te milijarde ustvarjene z neizmernim trudom in znojem našega malega delovnega človeka. Duh podjetnosti in ustvarjanja, duh pozitivnega dela na dvigu lastne domače predelovalne industrije mora v bodoče varovati naše prirodno bogastvo pred lahkomišelnim zapravljanjem in brezplodnim razmetavanjem. Ta duh mora služiti edino le jugoslovanskemu narodu in njegovi državi. Ko bo pričel zmagovati nad mrzlo, grabežlji-

vo tujino, bomo pričeli šele živeti srečnejše, zadovoljnejše življenje.

Zunanje zanimivosti

Angleži o Masaryku

Slavni angleški novinar W. Steed je napisal o pok. Masaryku ob 90 letnici njegovega rojstva članek poln simpatije in občudovanja. Med drugim piše sledeče:

»O Božiču l. 1910. me je zaprosil Masaryk, ki je bil takrat poslanec v dunajskem parlamentu, naj pridem zvečer k njemu. Povedal mi je, da je ravnokar izvedel, da so bili s sodelovanjem avstroogrškega poslanika v Beogradu izdelani navidezno izvirni dokumenti, katerih fotografije so se uporabile za obtožbo veleizdaje proti avstroogrskim Jugoslovanom. Masaryk sam se je pripravil, da se udeleži procesa in bi pripeljal seboj človeka, ki je ponaredil listine in ki je Srbin po rodu, da bi tako dokazal potvorjenje. Pojasnil mi je, da morejo nastati dve možnosti. Če bi šel v Beograd, bi se izpostavil obtožbi veleizdaje in bi mogli biti uničeni on in njegova rodbina. Če pa ne bi šel, bi se krivica morda ne mogla dokazati in čast njegovih jugoslovenskih prijateljev bi bila omadeževana. Mislim, da se je Masaryk takrat že odločil da pojde, le da je želel prej se porazgovoriti s prijateljem. Takrat sem mogel prvokrat občudovati njegov moralni heroizem.«

V Mariboru je pa zadnjič nek^o društvo preprečilo proslavo Masarykovega jubileja.

Frijave za vstop v Narodno Radikalno stranko sprejema Uprava našega lista „Slovenska Beseda“, Ljubljana, Beethovnova ulica št. 6.

Poskusite

NOVO

BOK PIVO

PIVOVARNE

UNION

V LJUBLJANI

OBIŠČITE
GOSTILNO

RAŽEM

Ljubljana-Žabjak - Telefon št. 28-57.

Točim izbrana dalmatinska vina najodličnejše kvalitete

kakor tudi štajerska in dolenska izbrana vina.

Priznana izvrstna kuhinja

Vam nudi vedno razne posebnosti.

Vsaki četrti in petek morske ribe.

Posebna specijaliteta — polenovka.

Za obilen obisk
se priporoča

Zoran Ražem.

Dovžan Ivan

dipl. krojačnica za
dame in gospode

Ljubljana, Sv. Petra c. 81

Izvršuje vsa v stroko spadajoča dela po najnovejši modi in po najsolidnejših cenah

Postrežba točna

Priporoča se gostilna

„Pri JERICI“

ROŽNA DOLINA

Najboljša štajerska, dolenska, in dalmatinska vina. Posebna specijaliteta suhe domače klobase.

Jelčič Angelo

LJUBLJANA VII.

GALETOVA ULICA ŠT. 11

Telefon št. 38-40

pleskar, ličar, sobo- in črko-slikar za stavbe in pohištvo

Izvršuje: Vsa pleskarska in soboslikarska dela po zmernih cenah. / Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno. / Postrežba točna in solidna.

Priporočamo to znano tvrdo vsem!

Širite „SLOVENSKO BESEDO“!